

Bezbednost novinara i drugih medijskih radnika

Veljko Milić, februar 2026

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

#EY
3A TEBE

Napomena: *Ova analiza izrađena je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Stavovi, mišljenja, zaključci i druge informacije, naročito pretpostavke autora koje su predstavljene ili se mogu protumačiti kao činjenice, a izražene su u ovoj analizi, pripadaju isključivo autorima i njihovim saradnicima i niti nužno predstavljaju zvaničan stav Misije OEBS-a u Srbiji niti nužno odražavaju stavove Evropske unije.*

1. UVOD

Strategija razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji (u daljem tekstu: Medijska strategija) za period 2020-2025. godine usvojena je 30.1.2020. godine.¹ Kao njen poseban cilj, predviđeno je poboljšanje bezbednosnih, socio-ekonomskih i profesionalnih uslova za rad novinara i medijskih radnika.

U okviru ove mere predviđene su sledeće aktivnosti:

- 1) unapređivanje i podrška Vlade uspostavljenim kanalima komunikacije (Stalna radna grupa za bezbednost novinara i Komisija za razmatranje činjenica dobijenih tokom istrage ubistva novinara), njihovo institucionalno osnaživanje u odnosu na slučajeve ubistava, napada, zastrašivanja i pretnji usmerenih prema novinarima i medijskim radnicima, uključujući i slučajeve ubistava, otmica i napada na novinare i medijske radnike od vremena ratnih dejstava na prostoru bivše Jugoslavije;
- 2) mapiranje stanja i rad na ujednačavanju kriterijuma o napadima i pritiscima na novinare i medijske radnike;
- 3) uspostavljanje evidencije o broju krivičnih dela ili prekršaja izvršenih na štetu novinara i medijskih radnika, razvrstano prema polu;
- 4) edukacija u oblasti zaštite bezbednosti novinara koja je namenjena predstavnicima sudske vlasti, Republičkog javnog tužilaštva, Ministarstva unutrašnjih poslova i advokata, kao i novinara i medijskih radnika, koja uključuje rodno osetljiv sadržaj o bezbednosti novinara i medijskih radnika;
- 5) analiza regulatornog okvira s ciljem definisanja potencijalnih izmena Krivičnog zakonika i zakona koji uređuje krivični postupak, a kako bi došlo do unapređenja mehanizama krivičnopravne zaštite bezbednosti novinara i medijskih radnika, vodeći računa o zaštiti ljudskih prava u krivičnim postupcima;
- 6) razmatranje mogućnosti za stvaranje mehanizama za pružanje pravne pomoći novinarima i medijskim radnicima u vezi sa obavljanjem novinarskog poziva;
- 7) podizanje svesti o izloženosti novinara i medijskih radnika seksualnom uznemiravanju, psihičkom i drugim oblicima zlostavljanja, kao i potrebe za uspostavljanjem sigurnog okruženja (na radnom mestu, internet prostoru i društvenim mrežama), i odlučnog reagovanja na svaki oblik uznemiravanja/nasilja.

Akcioni plan za sprovođenje Medijske strategije usvojen je 3.12.2020. godine, za period 2020-2022. godine² i njime su dati rokovi za sprovođenje predviđenih aktivnosti. Kao krajnji rok za sprovođenje gotovo svih aktivnosti na polju bezbednosti novinara i drugih medijskih radnika predviđen je četvrti kvartal 2022. godine. Jedini izuzetak se odnosi na analizu regulatornog okvira s ciljem definisanja potencijalnih izmena Krivičnog zakonika i zakona koji uređuje krivični postupak, a kako bi došlo do unapređenja mehanizama krivičnopravne zaštite bezbednosti novinara i medijskih radnika, vodeći računa o zaštiti ljudskih prava u krivičnim postupcima, za koju je predviđeno da bude završena u trećem kvartalu 2021. godine.

Nakon isteka perioda za koji je donet Akcioni plan za sprovođenje medijske strategije 2020-2022. godine, nikada nije usvojen drugi akcioni plan, koji bi uređio sprovođenje aktivnosti predviđene Medijskom strategijom u periodu 2023-2025. godine. Iako je još u decembru 2022. godine Ministarstvo informisanja i telekomunikacija formiralo Radnu grupu za izradu i

¹ Pogledati: https://www.media.srbija.gov.rs/medsrp/dokumenti/medijska_strategija210_cyr.pdf

² Pogledati: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/vlada/drugiakt/2020/148/1>

praćenje Akcionog plana za primenu Strategije razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji za period 2020-2025. godine u periodu 2023-2025. godine³, Nacrt akcionog plana je formiran tek u leto 2024. godine kada je otpočela javna rasprava o ovom dokumentu⁴. Međutim, Akcioni plan za primenu Medijske strategije za period 2024-2025. godine nikada nije usvojen.

Cilj ovog izveštaja je da analizira sprovođenje medijske strategije na polju bezbednosti novinara kroz aktivnosti koje su predviđene medijskom strategijom, za svaku godinu, u periodu važenja Medijske strategije.

2. AKTIVNOSTI

2.1. UNAPREĐENJE I PODRŠKA VLADE USPOSTAVLJENIM KANALIMA KOMUNIKACIJE

Nakon usvajanja Medijske strategije postojala su dva kanala komunikacije: Stalna radna grupa za bezbednost novinara (SRG), i Komisija za razmatranje činjenica dobijenih tokom istrage ubistva novinara (Komisija).

SRG je osnovana u januaru 2017. godine kao mehanizam za koordinaciju između predstavnika medijskih udruženja, Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije (MUP) i tada Republičkog, a sada Vrhovnog javnog tužilaštva (VJT). Tokom 2020. godine zabeležen je ozbiljan porast incidenata prema novinarima, a desila su se i prva hapšenja novinara zbog izveštavanja o KOVID pandemiji.⁵ Nakon hapšenja novinarkе Ane Lalić u aprilu 2020. godine, SRG je održala hitan sastanak na kojem je od strane predstavnika VJT radnoj grupi objašnjeno da se radilo o nesporazumu. U toku 2020. godine VJT je sa članovima SRG izvršilo reviziju slučajeva koji se nalaze u evidenciji VJT i evidencijama o napadima na novinare koje vode Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS) i Udruženje novinara Srbije (UNS). Kao rezultat ove revizije došlo se do broja od 21 slučaja koje VJT nije imalo u svojoj evidenciji.⁶ Upravo kao rezultat ove revizije, u decembru 2020. VJT je članovima SRG prezentovalo novo Opšte obavezno uputstvo koje bi trebalo da doprinese vođenju efikasnijih evidencija i postupaka zbog krivičnih dela na štetu novinara⁷. Ovim Opštim obaveznim uputstvom predviđena je hitnost u postupanju javnog tužilaštva u slučajevima kada su prijavljena krivična dela na štetu lica koja obavljaju poslove od javnog značaja u oblasti javnog informisanja. Tako su javni tužioci obavezni da u roku od 24 časa od prijema krivične prijave ili obaveštenja o izvršenom krivičnom delu formiraju predmet i dodele ga u rad obrađivaču predmeta. Obrađivač je obavezan da u roku od 48 časova od preuzimanja predmeta preduzme radnje u skladu sa zakonom, a koje obavezno obuhvataju i pozivanje oštećenog da pristupi u javno tužilaštvo radi davanja dodatnih informacija u vezi sa predmetnim događajem. O svakoj javno-tužilačkoj ili sudskoj odluci donetoj u predmetu obaveštavaju se javni tužilac u matičnom tužilaštvu i kontakt tačka u nadređenom javnom tužilaštvu. Apelacionim, višim i osnovnim tužilaštvima je naloženo određivanje zamenika javnog tužioca kao kontakt tačke i primarnog obrađivača

³ Pogledati: <https://www.mit.gov.rs/vest/sr/379/formirana-radna-grupa-za-izradu-i-pracenje-akcionog-plana-za-primenu-strategije-razvoja-sistema-javnog-informisanja-u-republici-srbiji-za-period-2020-2025godine-u-periodu-2023-2025-godine.php>

⁴ Pogledati: <https://mit.gov.rs/vest/sr/6072/javna-rasprava-o-nacrtu-akcionog-plana-za-pracenje-sprovođenja-strategije-razvoja-sistema-javnog-informisanja-u-republici-srbiji-za-period-2020-2025-godina-u-periodu-2024-2025-godina.php>

⁵ Pogledati: <https://birm.rs/hapsenje-novinar-a-da-li-se-sme-govoriti-o-stanju-u-bolnicama/>

⁶ Pogledati Izveštaj SRG za period 2017 – 2021:

<https://cdn.osce.org/sites/default/files/f/documents/7/5/545788.pdf>

⁷ Pogledati: <https://n1info.rs/vesti/a687709-Nove-mere-i-koraci-Stalne-radne-grupe-za-bezbednost-novinar-a/>

predmeta u kome se kao oštećeni javlja lice koje obavlja poslove od javnog značaja u oblasti javnog informisanja. Zamenik javnog tužioca koji je određen za kontakt tačku se nalazi u stalnoj pripravnosti u toku koje hitno postupa u ovim predmetima i saraduje sa ovlašćenim kontakt tačkama strana potpisnica Sporazuma o saradnji i podizanju nivoa bezbednosti novinara. Takođe, naloženo je apelacionim, višim i osnovnim tužilaštvima da vode posebnu evidenciju krivičnih dela koja su izvršena na štetu novinara. Evidencija sadrži podatke o oštećenom, mediju u kome je oštećeni angažovan, krivičnom delu, vremenu i mestu izvršenja, preduzetim radnjama i donetim javno-tužilačkim i sudskim odlukama. U slučaju nepostupanja po odredbama ovog Opšteg obaveznog uputstva, protiv zamenika javnog tužioca, nadležni javni tužilac može da pokrene disciplinski postupak. Opšte obavezno uputstvo Republičko javno tužilaštvo je usvojilo 24.12.2020. godine⁸.

Na svojoj web prezentaciji, VJT je otvorilo poseban odeljak o bezbednosti novinara koji sadrži podatke o aktivnostima tužilaštva u ovoj oblasti.⁹

S druge strane, **Komisija** (osnovana 2016. godine), koju takođe čine predstavnici države, bezbednosnih službi i medijske zajednice, nastavila je formalno da funkcioniše, ali bez konkretnih pomaka u rešavanju otvorenih slučajeva. Tokom 2020. godine, predmet ubistva Slavka Ćuruvije, za koji su 2019. izrečene prvostepene osuđujuće presude, nalazio se u fazi žalbenog postupka pred Apelacionim sudom u Beogradu, koji do kraja godine nije bio okončan. U predmetima nestanka Đure Slavuja i ubistva Milana Pantića nije bilo nikakvog procesnog napretka.¹⁰

U decembru 2020. godine Vlada Republike Srbije je donela odluku o formiranju **Vladine radne grupe za bezbednost i zaštitu novinara (VRG, kojom je direktno predsedavala tada premijerka Ana Brnabić)**,¹¹ kako bi se rad na problemu bezbednosti novinara institucionalizovao i kako bi se efikasnije reagovalo u slučaju napada na novinare i pratile sve radnje i aktivnosti preduzete u cilju zaštite njihove bezbednosti¹².

U maju 2020. godine Zaštitnik građana potpisao je sa predstavnicima medijskih udruženja i asocijacija i novinskih sindikata **Sporazum o uspostavljanju platforme za evidenciju slučajeva ugrožavanja bezbednosti i pritisaka na novinare i ostale medijske aktere**.¹³ Cilj formiranja platforme bio je uspostavljanje efikasnijeg mehanizma zaštite bezbednosti novinara, jer bi tačno evidentiranje svakog pojedinačnog slučaja ugrožavanja bezbednosti i svakog oblika pritiska na novinare i medijske radnike, doprinelo i delotvornijem postupanju nadležnih državnih organa u slučajevima ugrožavanja bezbednosti novinara¹⁴. Projekat platforme nikada nije postao operativan.

⁸ Pogledati: <http://www.vrhovnojt.gov.rs/assets/Obavezno%20uputstvo%20-%20%D0%9E%20%D0%B1%D1%80.10-20.pdf>

⁹ Pogledati: <http://www.vrhovnojt.gov.rs/sr/bezbednost-novinara>

¹⁰ Pogledati: <https://balkaninsight.com/sr/2021/06/11/bez-napretka-u-dvadeset-godina-starom-slucaju-o-ubustvu-milana-pantica/>

¹¹ Pogledati: <https://www.insajder.net/vesti/vlada-imenovala-clanove-nove-radne-grupe-za-bezbednost-novinara>

¹² Pogledati: <https://www.slobodnaevropa.org/a/30994518.html>

¹³ Pogledati: <https://www.ombudsman.rs/index.php/2011-12-25-10-17-15/2011-12-26-10-05-05/6617-z-sh-i-ni-gr-d-n-p-pis-s-n-vins-i-udruz-nji-s-ci-ci-i-sindi-i-sp-r-zu-usp-s-vlj-nju-pl-f-r-z-vid-nci-u-sluc-v-ugr-z-v-nj-b-zb-dn-s-i-i-pri-is-n-n-vin-r-i-s-l-di-s-r>

¹⁴ Pogledati: <https://www.pravniportal.com/potpisan-sporazum-o-uspostavljanju-platforme-za-evidenciju-slucajeva-ugrozavanja-bezbednosti-i-pritisaka-na-novinare-i-ostale-medijske-aktere/>

U toku 2021. godine, u okviru **SRG** realizovana je aktivnost izrade Analize potencijalnih izmena Krivičnog zakonika i preporuka amandmana¹⁵ koji bi obuhvatio krivično-pravnu zaštitu novinara u slučajevima koji se trenutno tretiraju kao pritisci. Ova aktivnost je direktno povezana sa analizom regulatornog okvira s ciljem definisanja potencijalnih izmena Krivičnog zakonika i zakona koji uređuje krivični postupak, a kako bi došlo do unapređenja mehanizama krivičnopravne zaštite bezbednosti novinara i medijskih radnika, vodeći računa o zaštiti ljudskih prava u krivičnim postupcima.

SRG je učestvovala u izradi veb sajta¹⁶ i mobilne aplikacije „Bezbedni novinari“ koje, između ostalog, imaju za cilj povećanje vidljivosti rada SRG i opšteg znanja o značaju javnog informisanja i bezbednosnim rizicima sa kojima se novinari suočavaju u radu. Sačinjen (objavljen) je i Izveštaj o radu Stalne radne grupe za bezbednost novinara za period 2017-2021 godine¹⁷.

Pored pobrojanih aktivnosti, SRG je održavala redovne periodične sastanke, VJT je u okviru izveštaja o postupanju - biltena obaveštavalo članove SRG o toku krivičnih postupaka koji se vode zbog krivičnih dela izvršenih na štetu novinara i drugih medijskih radnika.

Komisija je imala dva sastanka u ovom periodu. Oni su bili vezani za rad na slučaju Milana Pantića i na slučaju novinara koji su nestali ili su ubijeni na Kosovu.

U okviru VRG, a uz koordinaciju Asocijacije nezavisnih elektronskih medija (ANEM) i podršku Misije OEBS-a u Srbiji (OEBS), u martu 2021. godine osnovana je i otpočela sa radom Sigurna linija¹⁸ na broju 0800 100 115. Sigurna linija predstavlja 24/7 dostupnu liniju novinarima i novinarkama, medijskim radnicama i radnicima u slučajevima ugrožavanja bezbednosti, pretnji, pritisaka i nasilja. Pored Sigurne linije, osnovan je i portal bezbedninovinari.rs. U izveštaju Evropske komisije iz oktobra 2021. godine, uvođenje Sigurne linije i osnivanje portala bezbedninovinari.rs pozitivno su ocenjeni.¹⁹

U martu 2021, pet novinarskih i medijskih udruženja (NUNS, Nezavisno društvo novinara Vojvodine (NDNV), Asocijacija medija (AM), Asocijacija onlajn medija (AOM) i Poslovno udruženje Asocijacije nezavisnih lokalnih medija "Lokal pres" (LP)) napustilo je VRG²⁰. Kao razlog za napuštanje, udruženja su istakla činjenicu da uprkos pozivima predstavnika novinarskih udruženja i nevladinih organizacija da grupa hitno reaguje i pokuša da spreči opasno ugrožavanje bezbednosti novinara redakcije Krika iz Beograda, niko od vladinih članova nije reagovao na te pozive²¹. Iako je VRG nastavila sa radom, gore navedena udruženja se nisu vratila u istu.

VRG je u posmatranom periodu odražavala periodične sastanke i izdavala zajednička saopštenja.

Kada je u pitanju **Radna grupa uspostavljena Sporazumom o uspostavljanju Platforme za evidenciju slučajeva ugrožavanja bezbednosti i pritisaka na novinare i ostale medijske**

¹⁵ Pogledati: Pogledati Izveštaj SRG za period 2017 – 2021:

<https://cdn.osce.org/sites/default/files/f/documents/7/5/545788.pdf>

¹⁶Pogledati: <https://bezbedninovinari.rs/>

¹⁷ Pogledati: <https://www.osce.org/sr/mission-to-serbia/545788>

¹⁸ <https://bezbedninovinari.rs/article/53/sigurna-linija>

¹⁹ Pogledati: <https://europa.rs/wp-content/uploads/2021/10/Serbia-Report-2021.pdf>

²⁰ <https://www.slobodnaevropa.org/a/31149159.html>

²¹ <https://ndnv.org/2021/03/13/uo-ndnv-nuns-asocijacije-medija-aom-i-poslovnog-udruzenja-asocijacije-nezavisnih-lokalnih-medija-lokal-pres-doneli-odluku-o-izlasku-iz-radne-grupe/>

aktere, treba istaći da Platforma i Portal za zaštitu novinara, koji su bili njeni ciljevi, nikada nisu postali javno dostupni, niti je bilo drugih značajnijih aktivnosti ove radne grupe.

SRG održavala je redovne tromesečne sastanke, ali je u drugoj polovini 2022. godine održala i četiri vanredna sastanka. VJT je nastavilo da u okviru izveštaja o postupanju, takozvanih biltena, obaveštava članove SRG o toku krivičnih postupaka koji se vode zbog krivičnih dela izvršenih na štetu novinara i drugih medijskih radnika. Pored toga, VJT je uspostavilo i praksu dostavljanja statističkih izveštaja o postupanju javnih tužilaštava u predmetima u kojima se kao oštećeni javljaju novinari i drugi medijski radnici.

U okviru **SRG** su urađene dve analize i to „Medijska slika ugroženosti i ugrožavanja novinara u Srbiji“ i „Analiza dosadašnjih modela komunikacije i stepena otvorenosti nadležnih državnih institucija u slučajevima ugrožavanja bezbednosti novinara“.²²

Sigurna linija i portal bezbedninovinari.rs nastavili su sa radom. SRG je izradila godišnji Izveštaj o radu za 2022. godinu²³.

VRG se sastala dva puta u toku 2022. godine, i to u maju i junu. Na sastanku u maju se razgovaralo o pretnjama novinarki Brankici Stanković koje su ponovo aktuelizovane, dok je vanredni sastanak koji je održan u junu iste godine bio posvećen pretnjama koje je Dejan Nikolić Kantar upućivao OK radiju iz Vranja i članu ove grupe - Veranu Matiću.²⁴ Nakon sastanaka VRG je izdavala saopštenja za javnost. U decembru 2022. godine iz VRG je istupilo i UNS.

Radna grupa uspostavljena Sporazumom o uspostavljanju Platforme za evidenciju slučajeva ugrožavanja bezbednosti i pritisaka na novinare i ostale medijske aktere nije imala nikakvih aktivnosti u toku 2022. godine.

SRG je održavala redovne tromesečne sastanke, a VJT je nastavilo da u okviru izveštaja o postupanju ,biltena, obaveštava članove SRG o toku krivičnih postupaka koji se vode zbog krivičnih dela izvršenih na štetu novinara i drugih medijskih radnika.

U okviru SRG su u toku 2023. godine vršene redovne obuke kontakt tačaka policije i tužilaštva o primeni Obavezujućih uputstava Republičkog javnog tužioca u vezi sa krivičnim predmetima ugrožavanja bezbednosti novinara. Obuke su uključivale i praćenje trendova izvršenja ovih krivičnih dela, kao i značaj javnog informisanja u demokratskim društvima. Obuke za medijske radnike uključivale su unapređenje znanja o pravnim procedurama, krivičnim delima, pravima oštećenog, značaju prijavljivanja svakog napada, pripremi novinara za saslušanja u tužilaštvu i slično. Obuke novinara vršene su u Subotici, Pančevu, Somboru, Senti, Indji, Bačkom Petrovcu, Bačkoj Topoli, Kragujevcu, Novom Pazaru i Dimitrovgradu. Pored navedenog, SRG vršila je i tromesečne posete lokalnim sredinama.

SRG je u toku 2023. godine održala i sastanak sa predstavnicima Vrhovnog kasacionog suda na temu eventualnih izmena sudske prakse, pre svega po pitanju krivičnog dela Ugrožavanje sigurnosti.²⁵

²² Pogledati: Pogledati: Pogledati Izveštaj SRG za period 2017 – 2021:

<https://cdn.osce.org/sites/default/files/f/documents/7/5/545788.pdf>

²³ Pogledati: <https://www.osce.org/files/f/documents/f/b/545776.pdf>

²⁴ Pogledati: <https://www.cenzolovka.rs/pritisci-i-napadi/tuzilastvo-okrivljeni-oznacili-verana-matica-kao-metu-potencijalnog-napada/>

²⁵ Pogledati Izveštaj SRG za 2023. godinu: <https://serbia.osce.org/sites/default/files/f/documents/c/f/564302.pdf>

SRG je započela i proces uspostavljanja psihološke podrške novinarima koji prolaze kroz traume nakon izvršenja krivičnih dela protiv njih.

Kako bi unapredila vidljivost rezultata svog rada u javnosti, a naročito među novinarima članovima novinarskih i medijskih udruženja, SRG je otpočela sa izradom tromesečnog biltena u kojima iznosi podatke o slučajevima, kao i o radu Grupe, koji se distribuiraju preko mejling lista novinarskih i medijskih udruženja. Izrađen je i godišnji izveštaj o radu SRG za 2023. godinu²⁶.

VRG u 2023. godini nije imala značajnijih aktivnosti. Mediji i novinari su joj se obraćali, pre svega tražeći da stane u zaštitu medija od napada koji dolaze od strane političara, a naročito od strane predstavnika vlasti²⁷.

Komisija sa Fondacijom Slavko Ćuruvija i svim udruženjima novinara, organizovala je protestnu šetnju na dan ubistva Slavka Ćuruvije 11. aprila²⁸. Neposredno pre održavanja ovog događaja završena je sednica Apelacionog veća koje je donelo konačnu presudu u ovom slučaju u kojem je dva puta prvostepeno veće donosilo presude od ukupno 100 godina zatvora za optužene pripadnike Državne bezbednosti Srbije. U javnosti su počele da se pojavljuju nezvanične informacije da je presuda oslobađajuća.

Radna grupa uspostavljena Sporazumom o uspostavljanju Platforme za evidenciju slučajeva ugrožavanja bezbednosti i pritisaka na novinare i ostale medijske aktore nije imala nikakvih aktivnosti u toku 2023. godine.

SRG je tokom 2024. godine održala četiri redovna tromesečna sastanka, kao i dva vanredna. Članovi ove Grupe su u martu 2024. godine organizovali posetu Novom Sadu povodom pretnji koje su dobijali novinari Ana Lalić i Dinko Gruhonjić. VJT je nastavilo da u okviru izveštaja o postupanju, biltena, obaveštava članove SRG o toku krivičnih postupaka koji se vode zbog krivičnih dela izvršenih na štetu novinara i drugih medijskih radnika.

U toku 2024. godine SRG nastavila je praksu poseta lokalnim sredinama sa ciljem podrške novinarima koji izveštavaju na lokalnu. Članovi SRG posetili su Šabac, Vranje, Zaječar, Novi Sad, Jagodinu, Zrenjanin, Sremsku Mitrovicu, Leskovac i Prijepolje. Nastavljeno je i sa praksom slanja tromesečnih newsletter-a, kao i sa 24/7 radom SOS telefona za novinare.

Članovi SRG koji su predstavnici novinarskih i medijskih udruženja podneli su zajedničke predloge za izmene pojedinih odredaba Krivičnog zakonika u okviru javne rasprave o Nacrtu zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika koja je održana u periodu od 1. oktobra do 1. novembra 2024. godine. Predlozi su podneti sa ciljem poboljšanja krivično pravne zaštite novinara i drugih medijskih radnika.

Izrađen je i godišnji izveštaj o radu Stalne radne grupe za bezbednost novinara i za 2024. godinu²⁹.

VRG, Komisija i Radna grupa uspostavljena Sporazumom o uspostavljanju Platforme za evidenciju slučajeva ugrožavanja bezbednosti i pritisaka na novinare i ostale medijske aktore nisu imale aktivnosti u 2024. godini.

²⁶ Pogledati: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/f/564302.pdf>

²⁷ Pogledati: <https://n1info.rs/vesti/otvoreno-pismo-n1-vladinoj-radnoj-grupi-za-bezbednost-i-zastitu-novinar/>

²⁸ Pogledati: <https://n1info.rs/vesti/setnja-na-godisnjicu-ubistva-novinar-slavka-curuvije-istina-je-nasa-pobeda/>

²⁹ Pogledati: <https://www.osce.org/files/f/documents/7/5/590204.pdf>

U februaru 2025. godine novinarska i medijska udruženja koja su članovi **SRG** zamrzla su svoj status u ovoj radnoj grupi.³⁰ Zamrzavanje statusa odnosilo se na učešće na sastancima ove radne grupe. Razlog zamrzavanja statusa je izlazak organizacija civilnog društva iz svih radnih tela u kojima učestvuju predstavnici Vlade Republike Srbije zbog opšte društvene krize i nepoverenja u najvažnije društvene aktere.

I pored zamrzavanja statusa, mehanizmi za zaštitu novinara koji su nastali radom SRG, kao što je sistem kontakt tačaka, ostali su potpuno operativni. Isto važi i za rad SOS telefona. SRG je nastavila i sa praksom poseta lokalnim sredinama sa ciljem podrške lokalnim novinarima.

VRG, Komisija i Radna grupa uspostavljena Sporazumom o uspostavljanju Platforme za evidenciju slučajeva ugrožavanja bezbednosti i pritisaka na novinare i ostale medijske aktere nisu imale aktivnosti u 2025. godini.

Ova mera se može oceniti kao **delimično ispunjena**. Stvarni učinak ove mere gotovo je u potpunosti vezan za rad **SRG**, dok su ostali predviđeni ili uspostavljeni kanali komunikacije ostali formalni, nefunkcionalni ili su vremenom faktički ugašeni. Sve aktivnosti koje su se dogodile u okviru SRG u potpunosti je podržala i realizovala Misija OEBS-a u Srbiji u saradnji sa svim članicama ovog tela.

SRG je tokom većeg dela perioda bila aktivan i operativan mehanizam: održavala je redovne i vanredne sastanke, omogućila unapređenje koordinacije sa tužilaštvom i policijom, doprinela donošenju obavezujućih uputstava (uključujući hitnost postupanja, sistem kontakt tačaka i posebne evidencije), razvila dodatne mehanizme zaštite (Sigurna linija, portal bezbedninovinari.rs), sprovela obuke, lokalne posete, analize i izveštavanje, i time realno unapredila institucionalnu komunikaciju i reakciju u slučajevima ugrožavanja bezbednosti novinara. Čak i nakon zamrzavanja učešća novinarskih udruženja 2025. godine, mehanizmi koje je SRG razvila nastavili su da funkcionišu u praksi, što ukazuje na određeni stepen održivosti njenog rada.

Međutim, cilj Medijske strategije nije bio samo održavanje jednog funkcionalnog kanala, već **unapređenje i sistemska podrška svih uspostavljenih kanala komunikacije**. U tom smislu i uzimajući u obzir rad ovih tela, rezultati su dosta slabiji. VRG se pokazala kao politički i institucionalno nestabilan mehanizam: njena efikasnost je ozbiljno dovedena u pitanje nakon izlaska većine relevantnih novinarskih udruženja 2021. i 2022. godine, ograničila se uglavnom na izdavanje saopštenja i povremene sastanke, a u završnim godinama Medijske strategije praktično nije imala aktivnosti. Komisija je nastavila da postoji formalno, ali bez vidljivih pomaka u rešavanju otvorenih slučajeva, dok Radna grupa za platformu za evidenciju napada, uprkos navodno razvijenom tehničkom rešenju, nikada nije obezbedila operativan i javno dostupan sistem, čime je u potpunosti izostao očekivani efekat.

Zbog svega navedenog se ne može govoriti o punoj ispunjenosti mere, već o parcijalnoj realizaciji sa ozbiljnim deficitom u institucionalnoj koordinaciji, održivosti i poverenju, što je posebno bilo vidljivo u poslednjim godinama primene Strategije.

2.2. *MAPIRANJE STANJA I RAD NA UJEDNAČAVANJU KRITERIJUMA O NAPADIMA I PRITISCIMA NA NOVINARE I MEDIJSKE RADNIKE*

³⁰ Pogledati: <https://nova.rs/vesti/drustvo/nuns-i-anem-zamrzli-clanstvo-u-stalnoj-radnoj-grupi-za-bezbednost-novinara/>

Formiranjem Radne grupe i potpisivanjem sporazuma o uspostavljanju Platforme za evidenciju slučajeva ugrožavanja bezbednosti i pritisaka na novinare i ostale medijske aktere, pod okriljem Zaštitnika građana, u maju 2020. godine, izgledalo je kao da će određene aktivnosti potrebne za izvršenje ove mere biti preduzete.. Iako je imala potencijal da objedini sve vrste napada i pritisaka na novinare, ova radna grupa nikada nije zaživela.

NUNS i UNS i dalje imaju svoje baze podataka o napadima i pritiscima na novinare i medijske radnike,³¹ koje, pored krivičnih dela izvršenih na štetu novinara i medijskih radnika, beleže i druge vrste pritisaka koje se ne mogu kvalifikovati kao krivična dela. VJT vodi evidenciju postupaka koji su pokrenuti pred javnim tužilaštvima u Republici Srbiji povodom krivičnih dela izvršenih na štetu novinara.

U okviru SRG povremeno se usaglašavaju podaci o podnetim krivičnim prijavama koje poseduju novinarska udruženja, sa podacima VJT-a.

Na sastancima SRG u više navrata je razgovarano mogućnostima da se ujednače kriterijumi o napadima i pritiscima na novinare u evidencijama koje vode novinarska i medijska udruženja, sa kriterijumima u evidenciji tužilaštva. Zaključak koji je proistekao iz ovih razgovora je da VJT, prilikom vođenja evidencije, može beležiti jedino događaje koji imaju elemente krivičnih dela koja se gone po službenoj dužnosti jer se ona nalaze u okviru nadležnosti javnog tužilaštva. Sa druge strane, evidencija koja obuhvata samo krivična dela koja se gone po službenoj dužnosti bila bi preuska za novinarska i medijska udruženja koja napade i pritiske na novinare posmatraju mnogo šire i imaju sopstvene kriterijuma po kojima beleže napade i pritiske na novinare.

Na osnovu navedenih činjenica, može se zaključiti da ova mera nije ispunjena, iako su postojali početni institucionalni i politički preduslovi za njenu realizaciju. U okviru SRG je zaključeno i da nije moguće ujednačiti kriterijume radi vođenja zajedničke evidencije i da nema potrebe za daljim radom u vezi sa tim u okviru ovog tela. Mera je ostala na nivou inicijalne namere i pojedinačnih razgovora, bez konkretnih i merljivih rezultata. Nije uspostavljen jedinstven ili usklađen sistem evidencije, stanje nije sveobuhvatno mapirano, a rad na ujednačavanju kriterijuma nije doveo do operativnih rešenja.

Formiranje Radne grupe i potpisivanje Sporazuma o uspostavljanju Platforme pod okriljem Zaštitnika građana u maju 2020. godine predstavljali su formalan i potencijalno snažan korak ka objedinjavanju podataka i ujednačavanju kriterijuma. Međutim, ovaj mehanizam nikada nije postao operativan: Radna grupa nije ostvarila kontinuitet rada, platforma nije zaživela u praksi, niti je razvijen zajednički metodološki okvir za evidentiranje napada i pritisaka. Time je izostalo sistemsko mapiranje stanja, koje je bilo osnovni cilj ove mere.

Povremeno usaglašavanje podataka u okviru SRG ograničeno je na proveru podnetih krivičnih prijava i njihovo preklapanje sa evidencijama VJT. Takva praksa ne predstavlja mapiranje ukupnog stanja niti ujednačavanje kriterijuma, već tehničku razmenu podataka u uskom segmentu koji se odnosi na krivičnopravnu zaštitu.

³¹ Pogledati: https://nuns.rs/baza-nuns/?keyword=&gender=&type_of_incident=&life_threat_type=&physical_attack_type=&organisation_attack_type=&organisation_threat_type=&pressure_type=&type_of_media=&incident_year=&page=1

2.3. USPOSTAVLJANJE EVIDENCIJE O BROJU KRIVIČNIH DELA ILI PREKRŠAJA IZVRŠENIH NA ŠTETU NOVINARA I MEDIJSKIH RADNIKA, RAZVRSTANO PREMA POLU

Od formiranja SRG³², tužilaštvo vodi evidenciju o broju krivičnih dela izvršenih na štetu novinara i medijskih radnika. Sa druge strane, evidencija o broju prekršaja izvršenih na štetu novinara i medijskih radnika, proces koji se odvijao pod okriljem Zaštitnika građana, nikada nije uspostavljena.

Evidencija o broju krivičnih dela izvršenih na štetu novinara i medijskih radnika razvrstana prema polu nije postojala sve do februara 2024. godine. U toku 2023. godine, na inicijativu OEBS-a, u vidu primene Zajedničke izjave OEBS-a o bezbednosti novinarki³³, VJT je otpočelo sa praksom da u statističkim izveštajima, o postupanju javnih tužilaštava u predmetima gde se kao oštećeni javljaju novinari i medijski radnici, podatke razvrstava prema polu. VJT je retroaktivno analiziralo i podatke i svojih ranijih izveštaja i razvrstalo ih prema polu, tako da danas postoje statistički podaci o krivičnim delima izvršenim na štetu novinara i medijskih radnika razvrstani prema polu³⁴.

Prema podacima VJT-a, od 1 januara 2016. do 31. avgusta 2025. godine u javnim tužilaštvima svih nadležnosti u Republici Srbiji formirano je ukupno 459 predmeta zbog krivičnih prijava za krivična dela izvršena na štetu novinara i medijskih radnika 61,6% predmeta je formirano zbog krivičnih dela izvršenih na štetu lica muškog pola, dok je 38,4% predmeta formirano zbog krivičnih dela izvršenih na štetu lica ženskog pola. Tokom svih 5 posmatranih godina može se uočiti da broj prijavljenih krivičnih dela na štetu novinara nije padao ispod 60 godišnje.

Tabela 1: Statistički pregled postupanja javnih tužilaštava u predmetima na štetu bezbednosti novinara i medijskih radnika (2020–2025)

(Izvor: Republičko javno tužilaštvo, analiza za potrebe OEBS-a)

Statistički podaci o postupanju javnih tužilaštava (2020–2025)

Godina	Broj predmeta	Broj oštećenih	Muškarci (%)	Žene (%)	Predmeti sa odlukom (%)
2020	60	64	71,67	28,33	70
2021	87	94	63,16	36,84	57,47
2022	87	96	53,66	46,34	57,47
2023	76	75	66,67	33,33	53,95
2024	65	68	46	54	33,85

³² Stalna radna grupa za bezbednost novinara je formirana u januaru 2017. godine.

³³ Pogledati: <https://www.osce.org/sites/default/files/f/documents/5/b/559833.pdf>

³⁴ <http://www.vrhovnojt.gov.rs/ci/%D0%91%D0%B5%D0%B7%D0%B1%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82-%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%B0>

2025 (do 84 87 54,93 45,07 21,43
31.08.)

Baza napada na novinare NUNS-a beleži mnogo veći broj napada na novinare u posmatranom periodu. Razlog za ovu činjenicu je taj što baza napada na novinare ne beleži samo krivična dela nego sve radnje preduzete na štetu novinara koje mogu biti pretnja po njihovu bezbednost ili vid pritiska. Prema evidenciji NUNS-a broj napada na novinare u posmatranom periodu je iznosio 973, što je broj koji značajno prevazilazi broj formiranih predmeta zbog krivičnih dela izvršenih na štetu novinara.

Tabela 2: Napadi na novinare u Srbiji prema podacima NUNS baze (2020–2025)

Godina	Ukupan broj napada	Fizički napad	Napad na imovinu	Pretnja imovini	Pritisak	Verbalna pretnja
2020	195	32	14	7	92	50
2021	156	6	3	2	101	44
2022	137	9	4	6	83	35
2023	184	11	3	0	123	47
2024	166	17	6	0	73	70
2025	135	19	2	1	79	34

Izvor: Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS), Baza napada na novinare – <https://www.bazenuns.rs/srpski/napadi-na-novinare>

UNS takođe vodi bazu napada na novinare. Prema podacima UNS-a u toku 2025. godine zabeležen je 261 slučaj napada na novinare, što je čak 150 zabeleženih slučajeva više nego u toku 2024. godine kada je zabeleženo 111 slučajeva³⁵.

Ova mera je realizovana samo u delu koji se odnosi na krivična dela dok je evidencija o broju prekršaja, razvrstanih prema polu, izostala usled neuspeha procesa koji je vodio Zaštitnik građana.

2.4. EDUKACIJA U OBLASTI ZAŠTITE BEZBEDNOSTI NOVINARA KOJA JE NAMENJENA PREDSTAVNICIMA SUDSKE VLASTI, REPUBLICKOG JAVNOG TUŽILAŠTVA, MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA I ADVOKATA, KAO I NOVINARA I MEDIJSKIH RADNIKA, KOJA UKLJUČUJE RODNO OSETLJIV SADRŽAJ O BEZBEDNOSTI NOVINARA I MEDIJSKIH RADNIKA

³⁵ Pogledati: <https://www.uns.org.rs/sr/desk/UNS-news/182402/uns-ova-baza-u-2025-godini-zabelezeno-150-slucajeva-ugrozavanja-novinara-vise-nego-prosle-godine.html>

Od usvajanja Medijske strategije pa do danas održane su brojne edukacije, treninzi, okrugli stolovi i tribine na temu zaštite bezbednosti novinara na kojima su učestvovali sudije, javni tužioci, predstavnici MUP i novinari i medijski radnici. Ove aktivnosti su sprovođenje u najvećoj meri od strane organizacija koje su članice SRG, Pravosudne akademije, Misije OEBS-a i Saveta Evrope.

Pravosudna akademija, je 23. novembra 2021. godine u okviru zajedničkog projekta Evropske unije/Saveta Evrope „Sloboda izražavanja i medija u Jugoistočnoj Evropi (JUFREX 2)“ uz podršku Programa HELP (Program edukacije o ljudskim pravima za pravnike) pokrenula onlajn kurseve: „Sloboda izražavanja“ i „Zaštita i bezbednost novinara“³⁶.

U martu 2022. godine, Savet Evrope, u saradnji sa Pravosudnom akademijom i MUP je održalo obuku policijskih službenika i službenica u Srbiji na temu zaštite i bezbednost novinara i novinarki . Obuka je bila namenjena policijskim službenicima koji su određeni kao kontakt tačke za bezbednost novinara.

Takođe u martu 2022. Fondacija Slavko Ćuruvija održala je dvodnevnu radionicu „Zaštita prava na slobodu izražavanja u pravosudnom sistemu Srbije“ . U radionicama su pored novinara učestvovali i sudije³⁷.

U okviru SRG je 2022. godine usvojen Akcioni plan za period 2023-2025. godine kojim je predviđeno da će se održavati redovne godišnje obuke kontakt tačaka policije i tužilaštva o primeni Obavezujućih uputstava Republičkog javnog tužioca u vezi sa krivičnim predmetima ugrožavanja bezbednosti novinara i drugim temama iz sfere značaja javnog informisanja u demokratskim društvima. Ovakve obuke su održane 2023, 2024. i 2025. godine. U sklopu realizacije edukativnih aktivnosti i mera za povećanja vidljivosti rada SRG u javnosti i unapređenja saradnje između kontakt tačaka, Misija OEBS-a je u saradnji sa MUP, VJT i članovima SRG, organizovala **niz konsultativnih sastanaka namenjenih neposrednom upoznavanju lokalnih novinara sa kontakt tačkama policije, tužilaštva i novinskih i medijskih udruženja**. Ovi događaji su poslužili i kao dodatno ohrabrenje lokalnim novinarima da prijavljuju sve slučajeve ugrožavanja njihove bezbednosti odnosno da koriste sistem kontakt tačaka u što je moguće većoj meri kako bi kroz praksu doprineli njegovom daljem razvoju. Sastancima koji su održani u Beogradu, Nišu, Kragujevcu i Novom Sadu ukupno je prisustvovalo 224 učesnika koji su na različite načine učestvovali u sistemu kontakt tačaka ili su njegovi korisnici. Od navedenog broja konsultativnim sastancima je prisustvovalo 90 predstavnika tužilaštva, 85 predstavnika policije i 54 novinara i drugih medijskih aktera. Na osnovu diskusija koje su vođene tokom sastanaka kao i predloga iznetih od strane učesnika doneti su zaključci i preporuke koji su dostavljeni SRG radi sagledavanja novih mogućnosti i perspektiva za unapređenja sistema kontakt tačaka.

Istovremeno, novinarska i medijska udruženja koja su članovi SRG su u koordinaciji organizovali obuke za novinare, kao i okrugle stolove na kojima su učestvovali lokalni novinari, javni tužioci i policija na kojima su se razmenjivala iskustva u vezi sa izazovima sa kojima se suočavaju sve tri strane prilikom krivičnog gonjenja zbog krivičnih dela izvršenih na štetu novinara.

³⁶ Pogledati: <https://www.pars.rs/sr-yu/aktuelno-2/aktuelno-lat/2062-sloboda-izrazavanja-i-zastita-bezbednosti-novinar-lat>

³⁷ Pogledati: <https://nuns.rs/dvodnevna-radionica-zastita-prava-na-slobodu-izrazavanja-u-pravosudnom-sistemu-srbije/>

U toku 2022. godine, Misija OEBS-a je u saradnji sa ambasadam Austrije, i uz podršku EU Delegacije u Srbiji, organizovala 2. novembra u Beogradu panel diskusiju „Bezbednost novinara u Srbiji: Dostignuća i izazovi radnih grupa za bezbednost novinara“. Cilj ovoga događaja bio je da informiše učesnike o dešavanjima u tri važna slučaja ugrožavanja bezbednosti novinara (Dragojlo Blagojević, Jelena Zorić i OK Radio), kao i da omogući platformu za debatu svih zainteresovanih strana zasnovanu na činjenicama o dostignućima i izazovima sa kojima se suočavaju postojeći mehanizmi za zaštitu bezbednosti novinara: SRG i VRG. Pored toga, događaj je predstavljao i dalju podršku svim akterima u njihovim naporima da unaprede bezbednost novinara, slobodu medija i slobodu izražavanja u zemlji kao i u definisanju zaključaka i preporuka koji su bili od koristi za definisanje novog Akcionog plana SRG za period 2023 – 2025.

Pored toga, uz podršku i organizaciju Misije OEBS-a u Srbiji, u maju 2022. godine održana je studijska poseta Holandiji koja je omogućila da se članovi SRG upoznaju sa načinom rada holandske Radne grupe za bezbednost novinara, koja je osnovana od strane policije, tužilaštva i udruženja novinara i glavnih urednika.

U prvoj polovini 2023. godine NDNV je, kao vodeći partner u implementaciji ove aktivnosti, organizovao radionice u Subotici, Pančevu, Somboru, Senti, Indiji, Bačkom Petrovcu, Bačkoj Topoli, Kragujevcu, Novom Pazaru i Dimitrovgradu na temu prepoznavanja diskriminacije, ostvarivanja zakonskih prava, senzibilizacije u multikulturalnom kontekstu sa posebnim akcentom na bezbednost novinara. Pored novinara iz lokalnih sredina, radionicama su prisustvovali i lokalne kontakt tačke za bezbednost novinara iz javnih tužilaštava i policije. Nakon održanih radionica, NDNV je imenovao poverenike u ovim mestima, koji od 1.08. 2023. godine beleže slučajeve napada na novinare i diskriminacije novinara i o tome sačinjavaju tromesečne izveštaje.

Povodom Međunarodnog dana borbe protiv nekažnjivosti zločina nad novinarima, Slavko Ćuruvija fondacija, NUNS i Misije OEBS-a u Srbiji organizovali su 2. novembra 2023. godine u Beogradu konferenciju „Novinar nije meta – nekažnjivost i posledice zločina nad novinarima“ koja je okupila preko 50 učesnika iz domaće i međunarodne zajednice. Jedan od panela bio je organizovan od strane SRG i na njemu se razgovaralo o rezultatima rada Grupe, bezbednosnoj situaciji u kojoj novinari u Srbiji rade, kao i pravima medijskih profesionalaca kao oštećenih u krivičnom postupku.

U saradnji sa SRG, OEBS je 21. decembra 2023. godine organizovao godišnji trening o bezbednosti novinara i ulozi organa za sprovođenje zakona u procesuiranju odgovornih za krivična dela protiv medijskih radnika. Treningu je prisustvovalo 52 učesnika, 25 tužilaca i 27 policajaca a ključne teme su bile: (1) značaj profesionalnog novinarstva u demokratskim društvima, (2) bezbednosni rizici za novinare tokom izveštavanja sa masovnih okupljanja, (3) digitalna forenzička istraga kod krivičnih dela protiv novinara, (4) tumačenje pretnje kod krivičnog dela ugrožavanja sigurnosti iz člana 138. Krivičnog zakonika, kao i (5) Opšte obavezno uputstvo o bezbednosti novinara iz 2020. godine sa primerima iz prakse u saradnji kontakt tačaka policije i tužilaštva i novinara. Pored toga, treningu su u statusu predavača učestvovali i predstavnici nemačke i italijanske policije, Hendrik Šlike i Štefano Delfini, koji su govorili o zaštiti bezbednosti novinara tokom protesta u Nemačkoj, odnosno o sistemu prevencije krivičnih dela protiv medijskih radnika u Italiji.

Uz podršku OEBS-a održana je i Studijska poseta SRG Norveškoj sa ciljem uspostavljanja međunarodne saradnje i razmene iskustava u borbi za unapređenje bezbednosti novinara. SRG je posetila Norvešku od 16. do 18.10.2023. godine gde se, u organizaciji OEBS-a i Norveške ambasade, sastala sa predstavnicima mnogobrojnih institucija i organizacija koje se bave

slobodom medija i bezbednošću medijskih radnika. Cilj posete bila je razmena znanja i iskustava sa norveškim partnerima o prevenciji krivičnih dela i efikasnijem procesuiranju napada i pretnji novinarima u digitalnom okruženju.

U Beogradu, 28.2.2024. godine, SRG je uz podršku OEBS-a organizovala regionalnu konferenciju o bezbednosti novinara, sa ciljem razmene i promocije najboljih praksi i postojećih inicijativa prilikom uspostavljanja nacionalnih mehanizama za unapređenje bezbednosti novinara, kao i implementacije Odluke Ministarskog saveta OEBS-a o bezbednosti novinara iz 2018, odnosno promocije Zajedničke izjave OEBS-a o bezbednosti novinarki koja je usvojena u decembru 2023. godine u Skoplju. Događaju je prisustvovalo oko 100 predstavnika policije, tužilaštva i medijske zajednice iz regiona Zapadnog Balkana. Na otvaranju skupa prisutnima su se obratili predstavnik Vrhovnog javnog tužilaštva, šef Delegacije EU u Srbiji, kao i šef Misije OEBS-a u Srbiji.

U septembru 2024. godine, Misija OEBS-a i SRG su u Beogradu organizovali dvodnevni trening „*Novinari nisu meta*” o bezbednosti novinara u konfliktnim situacijama kao što su demonstracije, izveštavanje iz ratnih područja, izveštavanje prilikom policijskih intervencija i slično. Treningu je prisustvovalo više od 70 novinara iz cele Srbije.

OEBS je 30. oktobra 2024. godine u saradnji sa novinarskim i medijskim udruženjima koja učestvuju u radu SRG organizovao brifing o tekućim slučajevima SLAPP-a (Strateške tužbe protiv učešća javnosti) u Srbiji. Predstavnici pet medija, žrtava SLAPP-a, imali su priliku da informišu 25 predstavnika međunarodne zajednice u Srbiji o aktuelnoj situaciji u vezi sa ovim tužbama. Fokus diskusije bio je na postojećim i mogućim mehanizmima borbe protiv SLAPP tužbi i načinima na koje je moguće ojačati pravni okvir za zaštitu novinara i svih onih koji govore u javnom interesu.

ANEM i NDNV, kao članice SRG, organizovali su 1. novembra 2024. skup kojim je obeležen Međunarodni dan borbe protiv nekažnjivosti za zločine nad novinarima a na kome je prisustvovalo tridesetoro novinara. Na događaju su govorili tadašnji šef Delegacije Evropske Unije u Srbiji Emanuele Žiofre, tadašnji šef Misije OEBS-a u Srbiji Jan Bratu, advokatica Kruna Savović, direktor za pravne poslove Nezavisnog društva novinara Vojvodine Veljko Milić, šef deska za Evropu i Balkan „Reportera bez granica” Pavol Salai i predsednik ANEM-a Veran Matić.

U oktobru 2025. godine održana je godišnja obuka kontakt tačaka policije i tužilaštva o primeni Obavezujućih uputstava Republičkog javnog tužioca u vezi sa krivičnim predmetima ugrožavanja bezbednosti novinara, praćenja razvoja trendova izvršenja ovih krivičnih dela, kao i drugim temama iz sfere značaja javnog informisanja u demokratskim društvima.

U novembru 2025. godine u organizaciji Misije OEBS-a u Srbiji održana je Studijska poseta SRG Francuskoj sa ciljem uspostavljanja međunarodne saradnje i razmene iskustava u borbi za unapređenje bezbednosti novinara.

S obzirom na sve gorepomenuto, ova mera je u najvećem delu ispunjena. U posmatranom periodu sprovedene su obimne i raznovrsne edukativne aktivnosti namenjene gotovo svim relevantnim ciljnim grupama predviđenim ovom merom. Edukacije su obuhvatale kako nacionalni, tako i lokalni nivo, uključivale su formalne obuke, onlajn kurseve, radionice, konsultativne sastanke, studijske posete i konferencije, i bile su tematski usmerene na krivičnopravnu zaštitu novinara, postupanje organa gonjenja, bezbednosne rizike, digitalne pretnje, SLAPP tužbe i ulogu slobode izražavanja u demokratskom društvu.

2.5. *ANALIZA REGULATORNOG OKVIRA S CILJEM DEFINISANJA POTENCIJALNIH IZMENA KRIVIČNOG ZAKONIKA I ZAKONA KOJI UREĐUJE KRIVIČNI POSTUPAK, A KAKO BI DOŠLO DO UNAPREĐENJA MEHANIZAMA KRIVIČNOPRAVNE ZAŠTITE BEZBEDNOSTI NOVINARA I MEDIJSKIH RADNIKA, VODEĆI RAČUNA O ZAŠTITI LJUDSKIH PRAVA U KRIVIČNIM POSTUPCIMA*

Analiza regulatornog okvira je jedna od aktivnosti koja je predviđena Strategijom javnom informisanja, u oblasti bezbednosti novinara, a koja u velikoj meri ispunjena. U toku primene Strategije javnog informisanja urađenu su čak tri analize nespornih pravnih autoriteta u ovoj oblasti. U sve tri analize ukazano je na manjkavosti u postojećim rešenjima koja su predviđena Krivičnim zakonikom Republike Srbije (KZ) na polju bezbednosti novinara i predložene su njegove konkretne izmene kako bi se krivičnopravna zaštita novinara u Srbiji poboljšala.

Najpre je za potrebe SRG angažovan profesor Zoran Stojanović koji važi za najveći autoritet kada je u pitanju krivično materijalno pravo u Srbiji. Profesor Stojanović je u aprilu 2021. izradio mišljenje u vezi sa potencijalnim amandmanima na KZ, koji bi trebalo da dovedu do sveobuhvatnije i efikasnije krivično-pravne zaštite novinara.

Prema ovom mišljenju, postoje opravdani razlozi da se pristupi izmeni tri postojeća krivična dela i to: krivičnog dela Prinuda iz člana 135, krivičnog dela Ugrožavanje sigurnosti iz člana 138. i krivičnog dela Sprečavanje štampanja i rasturanja štampanih stvari i emitovanja programa iz člana 149.

U septembru 2021. godine, VRG je zauzela stav da su predložene izmene KZ poželjne, dok je tadašnja premijerka Ana Brnabić predložila da se, pre nego što predložene izmene uđu u javnu raspravu, održi konsultativni sastanak sa predstavnicima svih medijskih i novinarskih udruženja i organizacijama civilnog društva, kako bi se doprinelo transparentnosti i inkluzivnosti čitavog procesa³⁸.

Konsultativni sastanak o predloženim izmenama KZ u organizaciji Misije OEBS-a i ANEM-a održan je 8. oktobra 2021. godine. Na sastanak su bila pozvana novinarska i medijska udruženja kao i organizacije civilnog društva koje se bave slobodom izražavanja. Na sastanku su svi učesnici u diskusiji pohvalili predložene amandmane.

Javna rasprava o predloženim izmenama KZ prvobitno je bila planirana u periodu od 7-27.10. 2021. godine ali je zaključkom Ministarstva pravde produžena do 2. decembra 2021. godine.

U toku javne rasprave, brojne domaće i međunarodne organizacije i pojedinci kritikovali su predložene izmene. Prema njihovom stavu, predložene izmene dovele bi do ograničenja slobode izražavanja koje nije u skladu sa međunarodnim standardima. Nakon ovih reakcija, pojedina novinarska udruženja koja su u početku podržavala predložene izmene promenila su svoj stav, te su se pridružila organizacijama koje su se protivile ovim izmenama .

Treba naglasiti da u toku javne rasprave od strane organizacija i pojedinaca koji su se protivili predloženim izmenama nije stigao ni jedan alternativni predlog kako bi se krivično zakonodavstvo moglo poboljšati da pruža bolju zaštitu novinarima i drugim medijskim radnicima.

³⁸ Pogledati: <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/brnabic-i-radna-grupa-za-bezbednost-novinar-a-o-izmena-krivicnog-zakonika/>

Po okončanju javne rasprave zauzet je stav da izmene KZ koje se odnose na poboljšanje krivičnopravne zaštite novinara treba ostaviti za kraj 2022. godine, kada su bile predviđene izmene krivičnog zakonodavstva i u drugim oblastima.

U oktobru 2022. godine u organizaciji Fondacije Slavko Ćuruvija i Koalicije za slobodu medija održan je okrugli sto na kome se raspravljalo o potrebama za izmenu KZ kako bi se poboljšala krivičnopravna zaštita novinara. Takođe, predstavnici SRG uz pomoć Misije OEBS-a održali su nekoliko konsultativnih sastanaka sa različitim organizacijama civilnog društva i pravnim ekspertima kako bi nastavili sa radom na izmenama KZ.

U 2023. godini je nastala i druga analiza regulatornog okvira koju se sačinio prof. dr Igor Vuković sa Pravnog fakulteta u Beogradu. I ova analiza sadrži pregled postojećeg stanja i preporuke za eventualne izmene KZ sa ciljem da se bezbednost novinara poboljša.

U toku 2024. godine analizu regulatornog okvira izradio je i advokat Slobodan Beljanski, koji je bio jedan od najvećih kritičara izmena koje je predložio prof. dr Zoran Stojanović.³⁹

Nakon što su se sve tri analize urađene, novinarska i medijska udruženja koja su deo SRG su u okviru javne rasprave o izmenama KZ koja je održana od 1. oktobra do 1. novembra 2024. godine poslali nove predloge za izmenu KZ. Predlozi su zasnovani na analizama koje su sačinili Zoran Stojanović, Igor Vuković i Slobodan Beljanski i predstavljaju sintezu rešenja oko kojih su saglasna sva tri pravna stručnjaka.

Predložene su izmene sledećih krivičnih dela:

1. Krivičnog dela Teška telesna povreda (član 121 KZ) - izmena se tiče stava 6, u kom treba precizirati da će učinioci biti stože kažnjeni samo ukoliko je izvršenje krivičnog dela povezano sa radom novinara.

2. Krivičnog dela Laka telesna povreda (član 122 KZ) - izmena se tiče stava 2, koji bi trebalo proširiti tako da se odnosi i na lica koja obavljaju poslove od javnog značaja, to jest novinare. Na taj način, uvodi se stroža kazna za nanošenje lake telesne povrede novinarima, ako je krivično delo izvršeno u vezi sa njegovim poslom. Kazna bi bila zatvorska, u trajanju do tri godine. Na taj način delimično bi se ublažila dosadašnja situacija u kojoj je kazna za pretnje izrečene novinarima stroža od kazne za nanošenje teške telesne povrede. Rečenom korekcijom postićiće se i to da će se za laku telesnu povredu nanetu licu koje obavlja poslove od javnog značaja, krivično gonjenje preduzeti po službenoj dužnosti.

3. Krivičnog dela Prinuda (član 135 KZ) – po mišljenu predlagača ovo krivično delo je potrebno korigovati u stavu 2, tako što će se taj stav proširiti i na lica koja obavljaju poslove od javnog značaja. Datom izmenom postićiće se uvođenje strože kazne ukoliko je delo izvršeno prema medijskom radniku. U skladu sa predloženim izmenama, kazna bi trebalo da se kreće u rasponu od šest meseci do pet godina.

4. Krivičnog dela Ugrožavanje sigurnosti (član 138 KZ) – kod ovog krivičnog dela potrebno je izmeniti stav 1 uvođenjem formulacije da pretnja može biti izražena na neposredan ili posredan način. Tako bi se postigla kažnjivost ne samo za direktne pretnje već i za one izražene indirektno, bez obzira na to da li su saopštene u kondicionalu ili u uslovnom iskazu. Takođe, prema sadašnjoj formulaciji člana 138 KZ, krivično delo Ugrožavanje sigurnosti postoji samo ukoliko neko sigurnost novinara ugrozi pretnjama da će napasti na njegov život ili telo, odnosno na život ili telo njemu bliskog lica. Predloženim izmenama dodaju se dva nova

³⁹ Pogledati: <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/advokat-beljanski-izmeniti-krivicni-zakonik-sankcionisati-i-posredne-pretnje-novinarima/>

osnova: pretnje po fizičku slobodu ili imovinu veće vrednosti novinara ili njemu bliskog lica. Izmenama se, dakle, teži proširenju mogućnosti i situacija u kojima bi organi za sprovođenje zakona mogli zastupati optužbu, a ne odbaciti krivičnu prijavu jer nisu ostvareni svi elementi krivičnog dela. (Predlog je podržan od strane ANEM-a, NDNVa i UNS-a).

5. Krivičnog dela Proganjanje (član 138a KZ) - i to tako što će se stav 2 proći predviđanjem oštrije sankcije ukoliko je žrtva izvršenja krivičnog dela medijski radnik. Propisana kazna bila bi zatvorska, u trajanju od tri meseca do pet godina. Za teži oblik ovog krivičnog dela – kada je proganjanje izazvalo određenu opasnost – pored opasnosti po život, zdravlje i telo, kao osnov uvodi se imovina veće vrednosti. Cilj predložene izmene jeste stvaranje uslova za češće korišćenje ovog krivičnog dela kako bi se sankcionisale različite forme pritiska koje kod novinara stvaraju subjektivan i realan osećaj ugroženosti a ne tretiraju se kao krivična dela⁴⁰.

Ubrzo nakon slanja predloga izmena KZ od strane novinarskih i medijskih udruženja koja su članice SRG, prekinuta je javna rasprava o izmenama KZ. Javna rasprava je nastavljena tek u septembru 2025. godine i u nacrtu izmena KZ koje je predložilo Ministarstvo pravde nije se našlo ni jedno rešenje koje bi poboljšalo krivičnopravnu zaštitu novinara.

Ova mera se može oceniti kao suštinski ispunjena u pogledu analize i konsultativnog procesa, ali ne i u pogledu njenog krajnjeg efekta, jer identifikovani problemi i predložena rešenja nisu pretočeni u zakonodavne izmene. U pogledu same analize postojećeg regulatornog okvira i identifikovanja manjkavosti krivičnopravne zaštite novinara, može se zaključiti da je mera realizovana čak i iznad očekivanog. Tokom primene Strategije izrađene su tri relevantne, stručne i međusobno uporedive analize od strane nespornih autoriteta u oblasti krivičnog prava. Sve tri analize su jasno identifikovale slabosti postojećih krivičnopravnih rešenja i ponudile konkretne, predloge za izmene KZ, vodeći računa o standardima slobode izražavanja i zaštite ljudskih prava u krivičnom postupku. Time je analitička komponenta ove mere u potpunosti ostvarena. Pored same izrade analiza, sproveden je i širok konsultativni proces. Organizovani su sastanci sa novinarskim i medijskim udruženjima i organizacijama civilnog društva, održana je javna rasprava, kao i dodatni okrugli stolovi i stručni razgovori u periodu 2021–2024. godine. Posebno je značajno da su novinarska i medijska udruženja, uprkos početnim neslaganjima, u završnoj fazi procesa 2024. godine uspele da artikulišu zajedničke predloge izmena KZ, zasnovane na sintezi sva tri stručna mišljenja. Time je ostvaren visok stepen stručne i sektorske kohezije, što predstavlja jedan od ključnih ciljeva Strategije u ovoj oblasti.

2.6. RAZMATRANJE MOGUĆNOSTI ZA STVARANJE MEHANIZAMA ZA PRUŽANJE PRAVNE POMOĆI NOVINARIMA I MEDIJSKIM RADNICIMA U VEZI SA OBAVLJANJEM NOVINARSKOG POZIVA

Ova aktivnost je zamišljena kao vid pomoći novinarima kojima je neophodno zastupanje od strane advokata pred sudovima i drugim državnim organima jer se susreću sa različitim izazovima tokom obavljanja svog poziva, pre svega kao žrtve SLAPP tužbi i žrtve krivičnih dela koja se vrše na njihovu štetu.

U izveštaju koji je Radna grupa za praćenje primene Medijske strategije dobila od Ministarstva kulture i informisanja u toku 2022. godine stajao je predlog da se aktivnost briše iz akcionog plana. U Nacrtu akcionog plana za primenu Strategije javnog informisanja za period 2024–2025. godina, koji nikada nije usvojen, nije bilo ove aktivnosti.

⁴⁰ Pogledati: <https://www.osce.org/sr/mission-to-serbia/590204>

Jedina aktivnost na polju pružanja pravne pomoći novinarima predstavlja SOS linija koja je novinarima dostupna 24 sata, 7 dana u nedelji. Putem SOS linije novinari kojima je ugrožena bezbednost mogu dobiti osnovu pravnu pomoć u vidu pravnog savetovanja povodom dobijenih pretnji. Operateri na ovoj liniji su članovi SRG, ali i advokati koji se bave zastupanjem novinara i redakcija. Ova linija mesečno u proseku dobija između dvadeset i trideset poziva. Jedan deo poziva vezan je za prijavljivanje slučajeva koje novinar prepoznaje kao moguće ugrožavanje bezbednosti ili pretnje. Drugi deo su pitanja o različitim problemima sa kojima se novinari susreću, najviše o njihovim pravima u određenim situacijama. SOS linija je deo aplikacije i portala bezbedninovinari.rs na kojoj se nalaze brojni važni tekstovi vezani za bezbednost novinara, slučajevi, izveštaji VJT, mesečni monitoring izveštaji i slično. Projekat SOS linije za pomoć novinarima podržali se i podržavaju i dalje Misija OEBS-a i Delegacija EU u Srbiji.

Ova mera nije ispunjena uz izuzetak SOS linije koja predstavlja vrlo korisno rešenje koje pruža besplatnu pravnu pomoć u vidu pravnih saveta novinarima koji su ugroženi krivičnim delima i drugim radnjama koje novinarima otežavaju svakodnevni rad. Ovo rešenje bi u budućnosti trebalo unaprediti tako da novinarima omogući i pružanje stručne pravne pomoći u postupcima pred sudovima i drugim državnim organima.

2.7 PODIZANJE SVESTI O IZLOŽENOSTI NOVINARA I MEDIJSKIH RADNIKA SEKSUALNOM UZNEMIRAVANJU, PSIHIČKOM I DRUGIM OBLICIMA ZLOSTAVLJANJA, KAO I POTREBE ZA USPOSTAVLJANJEM SIGURNOG OKRUŽENJA (NA RADNOM MESTU, INTERNET PROSTORU I DRUŠTEVNIM MREŽAMA), ODLUČNOG REAGOVANJA NA SVAKI OBLIK UZNEMIRAVANJA/NASILJA

VRG je mogla biti dobar mehanizam za podizanje svesti o izloženosti novinara i medijskih radnika svim oblicima uznemiravanja, kako na radnom mestu, tako i u internet prostoru i na društvenim mrežama. Međutim, značajniji pomoci, kada je u pitanju sprovođenje ove aktivnosti, nisu uočeni. Rok za završetak ove aktivnosti Akcionim planom je bio predviđen za četvrti kvartal 2022. godine, a kao nosioci su predviđeni Zaštitnik građana, Poverenik za zaštitu ravnopravnosti, novinarska i medijska udruženja i sindikalne organizacije.

Misija OEBS-a u Srbiji je za potrebe SRG tokom 2023. godine sprovela istraživanje o mentalnom zdravlju novinara⁴¹ sa ciljem da pruži činjeničan uvid u stepen prisustva i izvore stresa sa kojima se novinari susreću u svakodnevnom radu, kao i da utvrdi da li to, i u kojoj meri, utiče na doživljaj profesionalnog sagorevanja⁴². Pored toga, Misija OEBS-a i ANEM su zajedničkim snagama sproveli i edukaciju psihologa o medijskim i novinarskim temama.

Pojedina novinarska i medijska udruženja poput NDNV, ANEM i NUNS počela su da, pored pravne podrške, pružaju i psihološku podršku.

Takođe, na brojnim edukativnim događajima koji su pobrojani u ovom izveštaju, veoma važna komponenta bile su teme poput bezbednosti novinarki, zaštite od seksualnog zlostavljanja. Kroz brojna saopštenja SRG, kao i kroz izradu tromesečnog newsletter-a SRG radilo se na dizanju svesti o problemima sa kojima se susreću novinarke.

Na osnovu svega navedenog može se zaključiti da je ova mera samo delimično ispunjena, i to zahvaljujući različitim inicijativama civilnog društva i međunarodnih organizacija, a ne sistemskim delovanjem države.

⁴¹ Pogledati: <https://serbia.osce.org/sr/node/545761>

⁴² Pogledati: <https://www.osce.org/files/f/documents/4/8/545764.pdf>

3. ZAKLJUČAK

Iako su predstavnici države ambiciozno počeli da se zalažu za ispunjavanje obaveza preuzetih Medijskom strategijom, ubrzo se ispostavilo da je to zalaganje bilo deklarativno, bez dovoljno političke volje da se pitanje bezbednosti novinara suštinski poboljša. Potrebna politička volja nije postojala, i to je bilo jasno nakon što je VRG otpočela sa svojim radom. Već na prvoj prepreci, kada je bilo potrebno stati u zaštitu novinara koji su u tom trenutku bili napadani sa vrha države, bilo kakva reakcija države je izostala. Zbog toga je deo novinarskih i medijskih udruženja napustio tu radnu grupu i od tada ona praktično i nije obavljala svoju funkciju.

U periodu primene ove Medijske strategije propuštena je dobra prilika da se izmeni KZ kako bi se poboljšala krivičnopravna zaštita novinara. Ovog puta je politička volja postojala, međutim javnost, a pre svega organizacije civilnog društva koje se bave zaštitom ljudskih prava nisu imale sluha za specifične probleme sa kojima se novinari suočavaju i koji ugrožavaju njihovu bezbednost. Takva atmosfera nije bila plodno tlo za usvajanje bilo kakvih izmena KZ, pa su i sama novinarska i medijska udruženja odustala od toga. Naknadne izmene koje su novinarska i medijska udruženja poslala Ministarstvu pravde 2024. godine, nisu ušle u Nacrt izmena i dopuna KZ koji se ove godina našao u javnoj raspravi.

Gotovo sve aktivnosti na polju bezbednosti novinara, koje je sprovela XY tokom važenja ove Medijske strategije, izvršene su u okviru ili uz konsultacije sa SRG i uz podršku Misije OEBS-a. Ova radna grupa pokazala se kao jedino radno telo čiji je rad bio konstantan i beležio određene merljive uspehe i koja ima potencijal da iznese reforme u oblasti bezbednosti novinara. Zbog toga je u narednom periodu neophodno da se pronađe model za izlazak novinarskih i medijskih udruženja iz statusa zamrznutog člana i vraćanje rada SRG u punom kapacitetu.

Najpouzdaniji partneri za ispunjavanje mera predviđenih Medijskom strategijom bila su novinarska i medijska udruženja koja su realizovala veliki broj aktivnost sa ciljem ispunjenja zadataka koji su preuzeti ovim strateškim dokumentom. Nedostatak sistemskog pristupa od strane države, prilikom ispunjavanja aktivnosti predviđenih Medijskom strategijom i nedostatak političke volje, doprineli su tome da aktivnosti koje su predviđene ne budu ispunjene u većem ili manjem delu.